

MİLLİ SARAYLAR

KÜLTÜR-SANAT-TARİH DERGİSİ SAYI: 5 / 2010

TBMM MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞI YAYINI
İSTANBUL 2010

Son Halife Abdülmecid Efendi'ye Amerikan Ulusal Reform Birliği'nden İlginç Bir Davet Mektubu

Son Halife Abdülmecid, bu makamda bulunduğu 1922-1924 yılları arasındaki yaklaşık 2 yıllık süreçte resmi ikametgah ve makam olarak Dolmabahçe Sarayı'ni kullanmıştır. Halifenin Dolmabahçe Sarayı'nda yer alan kütüphanesi ve Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi belgeleri arasında yer alan kendisi ile ilgili arşiv, çeşitli açılardan önem arz etmektedir.

Öncelikle Halife'nin entelektüel yapısını ortaya koyan kütüphanesi, içeriği yaklaşık 12.000 doküman yanında halife'nin ilgi alanlarını yansıtması bakımından da son derece önemlidir. Halife Abdülmecid'e müellifleri tarafından imzalı olarak hedİYE edilmiş eserler yanında devrin süreli yayınları, albümler ve fotoğraflar da kütüphane kapsamında yer almaktadır. Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi belgeleri arasında ise Abdülmecid Efendi'nin şehzadelik, veliahtlık ve halifelik yıllarına ilişkin önemli sayıda arşiv belgesi bulunmaktadır.

Aşağıda, Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi koleksiyonu içinde özel mahfazası içinde tespit edilen bir mektup ve çevirisi yer almaktadır. İngilizce olan söz konusu metin matbu olup iki sayfadır. Mektup "Türkiye Halifesi Hazretlerine" hitabı ile başlamaktadır. İçeriği ile dikkat çekenin düşündüğümüz bu mektup, Osmanlı-Türk topraklarında yürütülen misyonerlik faaliyetlerinin geçmişine ilişkin fikir de vermektedir.

1923 yılının Temmuz ayında Amerika'da Winona Gölü'nde toplanan 7.000 kişilik bir Protestan heyetinin ortaklaşa aldığı karar bir metin haline getirilmiş ve bir nüshası da Halife Abdülmecid Efendi'ye gönderilmiştir. Amerikalı Protestan misyonerlerinin Osmanlı topraklarında uzun yillardır faaliyet göstermesinden daha şaşırtıcı olan şey ise bu mektupta hilafeti temsil eden şahsa yapılan Hristiyanlık teklifiydi. Dünya'nın siyasi ve sosyal coğrafyasının değişime uğradığı böyle bir dönemde bu teklifin sahipleri kimlerdi ve nasıl bir cemiyetti. İşte bu yazımız, söz konusu cemiyetin küçük bir tarihçesi ve faaliyetlerini, aynı zamanda mektubun içeriğini de kapsamaktadır.

Ulusal Reform Kuruluşu (National Reform Association- NRA) adıyla bilinen bu Protestan cemiyetinin temelleri Amerikan Sivil Savaşı (1861-65) sürecinde atılmıştı. O yıllarda Amerikan toplumu sivil savaş yanında, kölelik ve anayasa sorunları gibi sosyal ve siyasi krizler yaşamaktaydı. Kuzey Amerika Reformcu Presbrityen Kilisesi olarak bilinen söz konusu grup bu sorunlar hakkında yorum ve çözümleriley Amerikan gündemine oturmuştu.

Reformcu Presbrityenler, sivil savaşı, ulusun itaatsizliğine karşı *Tanrı'nın bir adaleti olarak* görmekteydi. Aynı görüşe göre bu, kölelikten çok, Birleşik Dev-

To his Majesty
The Caliph of Turkey

HUMANITY is staggered by the possibilities of another world war. Homes in every land, over which the shadow of sacrificial death still hovers, are saddened by the prospect of still further heartbreak and suffering. The people in these lands have already given millions of their sons in the belief that their supreme sacrifice would make the world safe for democracy, create a high idealism which would make the world a fairer place in which to live and end war for all time.

None of these hopes has been realized. Men hate each other as intensely as ever. Chaos reigns in every human relationship. Economic and political conditions have sunk to low levels. Nations have been guilty of promoting selfish and ignoble loyalties.

Efforts have been made to avert the disaster which is inevitable if present tendencies continue. Every such method for adjusting these difficulties has failed.

The time has come to try Christianity. It has never failed in any field when given a fair chance. And civilization is entitled to every opportunity to free itself from its present predicament. There is an inescapable obligation on the part of every nation to make its contribution to consummate this desired end, even at great sacrifice to itself.

The nations of the world must depart from selfish individualism and inhuman isolation. They should unite in creating new standards which are based upon the teachings of Jesus. He must be acknowledged as the Supreme Arbitrator in every national and international difficulty. Loyalty to Him should be the chief desire of the nations.

It should be recognized that nations are accountable to the same Christian principles as those which pertain to all Christian men and women as individuals. There is no double standard of morality and ethics—one for men and another for nations. There is only one morality, one honor, one righteousness.

We believe that the State belongs to God, and that He is the ultimate source of all civil and political authority.

We believe that the divine right of sovereignty and civil authority is vested in the nation, and that the nation is an intelligent moral entity which God holds responsible for the use of the sovereignty and authority which He has vested in it.

We believe that God's judgments can be averted only by national repentance for sin and by national obedience to the laws of love and brotherhood and fair play, as taught by Jesus, and that such obedience will bring peace to the world, and a restoration of prosperity and happiness to all the peoples.

We further believe that civil rulers are his ministers as certainly as are the rulers of the Church, and that these rulers are directly and immediately responsible to Him for their official conduct.

It is because nations and rulers have held themselves above all moral law, becoming a law unto themselves, as far as their civil lives are concerned, that present day world conditions have become so chaotic.

We, therefore, an Assembly of 2000 Christian men and women, constituting the International Christian Citizenship Conference, coming from many parts of the United States and representing many different nationalities and practically every Protestant ecclesiastical organization in this country, as well as officially representing the Governors of twelve sovereign states, who have been in session at Winona Lake, Indiana, U. S. A., for the period of a week to discuss these problems, unite in asking the rulers of these United States and of the world to join in setting up the kingdom of God on earth, acknowledging Jesus Christ Lord of lords and King of kings, so that justice and happiness and brotherhood and peace may prevail throughout the whole earth.

THE NATIONAL REFORM ASSOCIATION
209 Ninth Street, Pittsburgh, Pennsylvania, U. S. A.
Thomas R. Edgers, President
James S. Martin, General Superintendent

Adopted July 7, 1923, by the unanimous vote of the International Christian Citizenship Conference, Winona Lake, Indiana, U. S. A.

letler Anayasa'sında dini ruh ve muhtevanın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Onlara göre, sivil savaş öncesi anayasada İsa ve Tanrı'dan bahsedilmemesi pek çok Amerikanı ilgilendirmiyordu, ama savaş sonrası bu mesele halkın nezdinde ciddi olarak düşünülmeye başlanmıştır. Aslında sivil savaş öncesi de anayasa kiyasıyla eleştiri- liyordu, ama bu daha çok kölelik sorunu üzerinden vuku bulmaktadır. Örneğin Liberator editörü olan William Lyold Garrison 1854'te anayasa kitapçığını yakmış ve onu "cehennemle yapılmış bir mukavele olarak" nitelemiştir. Savaş süreci; reformcu ve mukaveleci denilen grupları dini hassasiyet ortak paydasında birleştirmiştir. Reformcu Presbiteriyenler de kölelige karşıydılar; ancak bu konu dini hassasiyetten sonra gelmekteydi.

3 Şubat 1863'de Ohio ve Xenia'da bir Hıristiyan kongresi tertip edilmiş ve yedi farklı devletten 11 farklı mezhep toplanmıştır. Buradaki mitingde, "Ulusal Din" başlıklı konu ele alınmış ve Abraham Lincoln'un Anayasa'daki bu "Tanrı tanımazlık sorununu" itiraf ettiği deklare edilmiştir. 6 Şubat'ta ise Illinois ve Sparta'da bu na benzer bir kongre toplandı. İşte, NRA bu süreçte formel olarak kurulmuş ve "Anayasa'da Dini Tadili (Düzenleme/Düzelme) Koruyan Milli Kuruluş" adını almıştır.

NRA kurulduğundan beri, anayasada İsa ve onun öğretileri bağlamında düzenleme amaçlı faaliyet göstermiştir. Kendi ifadeleri içerisinde, amaçları Birleşik Devletler Anayasasında Hıristiyanlığın millî karakterini ortaya çıkarmaktır. Kuruluş 1875'de, National Reform Association ismini almış ve ilk başkanlığını ise John Alexander üstlenmiştir. Üyeleri arasında Princeton College Uluslararası İlişkiler hocalarından Dr. J.H. M'Ilvaine gibi zatlarda bulunmaktaydı. NRA kurulduktan sonra, resmî onayı almak üzere Başkan Lincoln'u ziyaret etmişlerdir. Lincoln'dan köleliğin kaldırılması ve anayasada dini tadil hususunda yardım istemişler ve olumlu cevap almışlardır.

NRA hareketini oluşturan çoğunluğun "Universalist" ve "Unitarian" denilen kilise mensuplarından müteşekkili olduğu söylemiştir. Hıristiyanlık kurumlarının korunması, kamusal okullarda İncil'in olması, evlilik-boşanma konusunun İsa'nın öğretilerine uygun olması, mahkemelerde yemin, ordu ve donanmada papaz bulundurulması gibi hususlar cemiyetin üzerinde durduğu konular olagelmiştir.

1889'da NRA çeyrek yüzyıl organizasyonunu Pittsburgh'da düzenlendi. Burada, Uluslararası Dünya Hıristiyanlık Vatandaşlık Konferansı serisi için ilk çağrı yapıldı. Bunların ilki 1910 yılında Philadelphia'da toplandı. İkincisi, 1913'te Portland'da 10 binden fazla katılımla gerçekleşti. 1919'da ise bu serinin üçüncüüsü 58 binlik bir iştirakle tekrar Pittsburgh'da toplandı. Dördüncüsü konferans ise 7 Temmuz 1923'te Indiana'da Winona Gölü çevresinde 7.000 kişilik bir iştirakle gerçekleşmiştir.

İste, neşredeceğimiz belgenin metninin hazırlandığı bu konferansta aralarında Halife Abdülmecid Efendi'nin de bulunduğu devlet adamlarına Hıristiyanlığı ve İsa'yı Krallar Kralı ve Lordlar Lordu olarak kabul edilmesi teklif edilmektedir. Savaşın yıkıcı ve tahrip gücü yüksek neticelerini bizzat yaşamış olan dünyanın gerçek demokrasiye geçebilmesinin yegâne çaresi olarak Hıristiyanlık gösterilmektedir. I. Dünya Savaşı'nın korkunç gerçekliğinin bu konferansın teşekkülüne yol açtığı düşünülebilir. Ancak, daha önceki konferansların bir devamı olması konferansın misyonerlik gibi bir gayeye yönelik platform hüviyetinde olduğu düşüncesini daha da güçlendirmektedir. Çünkü İslam Birliği hareketinin her ne kadar başarısızlıkla so-

nuçlandığı bir devrin sonrasında dahi olsa İslam Halifesı konumundaki Abdülmecid Efendi'ye gönderilen bu teklif her açıdan dikkat çekicidir. Bununla birlikte, devlet otoritesinin Tanrı'da olduğu ve ulusun Tanrı'dan egemenlik yetkisi alabileceği vurgulanmaktadır. Hatta yaşanan felaketlere, bu egemenlik yetkisini kendi çırkarları doğrultusunda kullanıp, İsa'nın öğretileri anlamına gelen ahlaki değerlerden bağımsız hareket eden ulusların sebep olduğu belirtilmektedir. Bu amaçla, dünya barışına katkı üzerinde durarak, savaşa yol açabilecek uluslararası bütün meşaselere karşı ortak bir tavır geliştirmenin ancak Hıristiyanlık öğretisiyle mümkün olacağı mutantan ifadelerle dile getirilmektedir.

Türkiye Halifesı Hazretlerine

İnsanlık bir başka dünya savaşı ihtimalinden sendelemektedir. Her bir ülkede üzerinde kurban gibi bir ölüm gölgesinin gezmeye olduğu aileler, bir sonraki gönül kırıklığı ve acının beklenisi ile muzdaripler. Bu toprakların insanları milyonlarca evladını zaten kutsal özveri ve fedakârlıklar adına kurban verirlerken, dünyanın demokrasi için daha güvenli hale gelmesi ve dünyanın yaşanabilir ve bütün zamanlarda savaşların sona erdiği yüksek bir idealizm duygusu oluşturmak gibi bir inançla hareket ediyorlardı.

Bu umutların hiç biri gerçekleşmedi. İnsanlar eskiden olduğu gibi birbirlerinden nefret ediyorlar, bütün insanı ilişkilerde kargaşa ortamı hakim, ekonomik ve politik şartlar dibe vurmuş. Uluslar bencil ve onursuz bağlılıklarını destekliyorlar.

Hâlihazırda temayüllerin devam etmesi durumunda kaçınılmaz olan bu felaketin yok edilmesi için çaba ve gayretler sarfedilmektedir. Söz konusu zorlukların aşılması için bu türlü her metod başarısız olmaktadır.

Şimdi zaman Hıristiyanlığı deneme zamanıdır. Hıristiyanlık kendisine adil bir şans verildiğinde hiçbir alanda asla başarısız olmamıştır. Medeniyet, mevcut olan bu açılı durumdan kendisini kurtarmak için her firsatta yetkilendirilecektir. Her ne kadar büyük fedakârlıklar gerektirse de, arzulanan bu sonu tamamlamak için her ulusun kendisine düşen katkıyı yapması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Dünya ulusları içinde bulundukları bencil bireycilik ve insanı olmayan ayrimciliktan artık çıkmak zorundalar. İsa Mesih'in öğretilerine dayanarak yeni standartlar oluşturmaları yönünde birleşmeleri gerekmektedir. İsa Mesih, her türlü ulusal ve uluslararası sorunlarda Yüksek Hakem olarak kabul edilmelidir. Ona olan sadakat ulusların asıl arzusu olmalıdır.

Birey olarak bütün Hıristiyan erkek ve kadınların ilgili oldukları Hıristiyanlık prensiplerinden ulusların da mesul olduğu kabul edilmelidir. Moral ve ahlak değerlerinin biri insanlara, diğeri de milletlere bakan çifte standardı yoktur. Sadece bir erdemlilik, bir onurluluk ve bir hâkîlik söz konusudur.

Biz, devletin Tanrı'ya ait olduğuna ve Onun bütün sivil ve politik otoritenin nihai kaynağı olduğuna inanıyoruz.

Biz, İlahi egemenlik hakkı ve sivil otoritenin ulusa toplandığına ve ulusun bu egemenlik ve otorite kullanımının Tanrı tarafından kendilerine verilip sorumlu tutulan, şuurlu ve ahlaklı bir varlık olduğuna inanıyoruz.

Biz, Tanrı'nın hükümlerinin ancak günaha karşı ulusal bir nedamet ve İsa Mesih tarafından talim edilen sevgi, kardeşlik ve karşılıklı centilmenlik ilkelerine karşı ulusal bir sadakat ile çevrilebileceğine inanıyoruz. Böyle bir itaattir ki, tüm dünyaya barış ve bütün insanlığa da refah ve saadet getirir.

Yine inanıyoruz ki sivil idareciler kesin olarak kılıselerin de yöneticileri olduğu kadar kendi idarecileridir ve bunlar doğrudan doğruya resmi yönetimlerinde Tanrı'ya karşı mesuldürler.

Ulusların ve idarecilerin kendilerini bütün ahlaki ilkelerin üzerinde görmeleri ve kendi sivil yaşıntılarını ilgilendirdiği kadariyla kanun ihdas etmelerindendir ki günümüz dünyası böylesine kargaşa bürenmüştür.

Sonuç olarak, bizler Birleşik Devletlerin pek çok yerinden gelmiş ve muhtelif milliyetleri⁷ ve pratikte bu ülkedeki her eklektik Protestan organizasyonla birlikte resmi olarak 12 eyaletin idarecilerini temsil etmiş, Indiana'daki Winona Lake'de toplanıp bir hafta boyunca bu problemleri tartışışmış 2.000 Hıristiyan erkek ve kadınlardan müteşekkil, Uluslararası Hıristiyan Vatandaşlığı Konferansı olarak Birleşik Devletler ve tüm dünyanın idarecilerine eryüzünde Tanrı'nın krallığını kurulmasına, İsa Mesih'in Lordlar Lordu ve Krallar Kralı kabul edilmesine iştirak etmelerini istiyoruz. Böylelikle; adalet, mutluluk, kardeşlik ve barış topyekûn cihanda hakim olabilsin.

Ulusal Reform Birliği
209th Street, Pittsburgh,
Pennsylvania, USA
Thomas Eagar, Başkan
Jannes Martin, Genel Müfettiş

7 Temmuz 1923, Uluslararası Hıristiyan Vatandaşlık Konferansı tarafından Winona Lake, Indiana, USA'da oy birliği ile kabul edilmiştir.